

Y a z a n : Hrt. Kd. Yzb.

Hüseyin ÖZDEN

Arazide Takeometrik Çalışmalarda Pratik U s u l l e r

Son çıkan 657 sayılı kanunla devlet teşekkülleri ve diğer müesseselere gerekli harita ve plânların Harita Genel Müdürlüğünce karşılanacağı cihette ve bu mevzu üzerinde Genel Müdürlüğümüzce her hangi bir faaliyet yapılmadığından arkadaşlarıma faydalı olur düşüncesi ile bilfiil tatbik ederek iyi sonuçlar aldığım pratik çalışma şekillerinden bahsedeceğim.

Adıyaman vilâyeti Gölcük kazası civarında bulunan, Gölcük ve bataklıkların kurutulması için aşağıdaki faaliyetler sırasile tatbik edilmiştir.

Mevzubahis mıntıkada mevcut memleket nirengisine dayanılarak zincir geçirilmiş, bu nirengi zincirine istinaden de teksif noktaları ve usulünce poligonlar döşenmiş fakat göller ve sazlık yerler için bilinen normal vaziyetler iyi netice vermediğinden aşağıdaki usuller tatbik edilmiştir.

Göllerde Kestirme ve İskandiller :

Normal olarak küçük göllerde iskandil; gezdirilen kayıkta muayyen yerlerde iskandil yapılır. Bu iskandil yapılan yerlerde dışarda en az üç noktadan ilerden kestirilerek tesbit edilirdi. Burada bu şekilde yapılan iskandillerde dış istikametler kesiştirilirken karışıklıklar olmuş, üç defa tekrar edilmesine rağmen kat'i bir kesiştirme temin edilememiş olduğundan saat ayarile aşağıda izah edildiği şekilde yapılmıştır.

Bu çalışma için göl çevresinde göle hakim enaz üç rubumuhite düşen üç nirengi noktasına T1 veya T2 aleti kurulmuş, yazıcılara bir metrekaare ebadında beyaz bayraklar verilmiştir. Gölde gezecek kayığa aynı ebadda bir kırmızı bayrak ile ucuna şakûl veya madeni bir ağırlık asılı, her 25 cm. de bir üzeri taksimatlanmış teneke pullar bağlanmış 30 - 40 m. uzunluğunda bir mesina ipliği ve bu ipliği dolaştırmadan açıp sarmak için kutru geniş bir makara lâzımdır.

İşe başlamadan evvel dışarda bulunan rasıtlar ve kayıkta gezecek iskandilci beraberce saatlerini ayarlarlar, işin istikametini konuşur ve işleri başına geçerler. Münasip noktalara çıkan rasıtlar aletlerini teşviye edip birbirlerine sırasile aletlerini tevcih edip kayığın faaliyetini beklerler. Kayık

evvelce konuşulduğu gibi evvelâ 150 - 200 m. mesafede ve bütün girinti çıkıntılara uğrayarak her durduğu noktada bayrak kaldırıp nokta numarası hanesine bayrak kaldırıldığı anı yazarak göl kıyılarını çepeçevre dolaşır. Bu ara noktalardaki rasıtlar kayıkta bayrak kalkar kalkmaz rasatlarını yapar, zamanı nokta numarası hanesine kaydettirip rasadı yaptık anlamına beyaz bayraklarını sallarlar. Bayrakların sallandığını gören kayık, diğer noktaya hareket eder ve böylece göl çevresi kestirilmiş olur. Bundan sonra kayık göl içersinde kolonvari gidişler yapmağa başlar.

Kayıkda bulunan dümenci gidiş geliş istikametinde çok uzakda birer esas istikamet noktası intihap eder, bir evvelki istikametten 150 - 200 m. kadar yana açılır ve esas istikamet olarak seçtiği noktaya doğru yoluna devam eder. Her 150 - 200 m. de bir durarak bayrak kaldırır, nokta numarası hanesine an'ı kaydeder ve derinliği ölçmek için mesinayı suya sarktır. Ağırlık dibe değince su seviyesine gelen rakkamı enterpole ederek okur ve nokta numarası hizasına derinliği kaydeder, yazıcı rasıtların bayraklarının sallandığını görünce kırmızı bayrağı indirir ve yoluna devam eder. (İstikamet tayini ince taksimatlı pusula ile de yapılabilir.)

Bu minval üzere göl üzerinde her istenilen yerde iskandil yapılmış ve bu noktalar ilerden kestirilmiş olurlar. İş hitamında rasıtlar ve iskandilci buluşarak aynı anda yapılmış rasatlara aynı numaraları vererek karnelerini tanzim ederler.

Bundan sonra istenilen mikyasa uygun olarak açılmış kanavaya nirengi noktaları değerlerine göre konur ve şeffaf minkale ile kesiştirmeler temin edilir. Göl esas rakımına göre iskandil yükseklikleri muamele edilerek noktalar kotlanır, bu kotlara göre de münhanisi geçirilerek göl çanağı meydana çıkarılır.

Şimdi de göl civarında olan sazlığın içerisindeki çalışmalardan bahsedelim.

Bu mıntika da 2-3 m. yükseklikte sazlık olup sonbaharda taban su-suz ise de yer yer bataklar mevcuttur. Bu şartlar altında sazlık içersine poligon döşeyip nokta almak imkânsızdır. Bu sazlıkta 800 - 1000 m. aralıklarla 4 m. yüksekliğinde ahşap kuleler tesis edilmiş olup ilerden kestirilerek kot ve koordineleri verilmiştir. Kulelere kurulan Wild T2 aleti ile takeometrik çalışmalara, ayaklarında kasık çizmesi, ellerinde 4m. yüksekliğinde tabanı geniş, T şeklinde bir lata üzerine ufki olarak mira oturtulur. Saz içerisinde miracı istenen yere ses ile sevk edilir, durdurulur. Miracı lataya raptedilmiş ruhlu ile miranın ufkiğini temin eder, rasat yapılır ve ses ile ikinci noktaya gönderilir.

Miranın ufki duruşunda yan kıllarla mesafe kıraat edilir şakuli kıraat latanın üst sathına yapılır ve kayıt edilir. Takeometri defter hesaplarında $ALET \text{ İRTİFAI} = ALET \text{ BOYU} + KULE \text{ YÜK.}$; ortakıl yüksekliğinde daima lata boyu olan 4 m. alınarak hesap edilir.

Mira boyu sazlıktan kurtarıldığından ve T2 ile rasat yapıldığından 400 m. ye kadar gayet sıhhatli kıraat yapıldığı gibi 800 m. ye kadar da kâfi sıhhat derecesinde kıraat yapılabilmektedir. Miraların bu şekilde tutulması fundalık ve yüksek boylu bitkilerin olduğu sahalarda da kullanılarak gayet iyi ve pratik neticeler alınmaktadır. Bütün bu faaliyetlerden sonra da büro çalışmalarına geçilir ve istenilen yerlerin plânları hazırlanmış olur.

•

—≡—